

² Коренев А. П. Нормы административного права и их применение / А. П. Коренев. – М. : Юридическая литература, 1978. – С. 83.

³ Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навч. посіб. / В. К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 196.

⁴ Юсупов В. А. Правоприменительная деятельность органов государственного управления / В. А. Юсупов. – М. : Юрид. лит., 1979. – С. 34–35.

⁵ Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Дод. до № 51. – Ст. 1122.

Резюме

Ливар Ю. О. Замена административных стягнень у провадженні з виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

Статтю присвячено аналізу існуючого у чинному законодавстві механізму заміни адміністративних стягнень при виконанні постанов про накладення адміністративних стягнень. Доводиться його невідповідність завданням повноцінного виконання адміністративних стягнень та недосконалість процесуальної форми. Пропонуються заходи щодо удосконалення згаданого механізму.

Ключові слова: адміністративне стягнення; заміна адміністративних стягнень; постанова про накладення адміністративного стягнення; провадження щодо заміни адміністративних стягнень; процесуальна форма адміністративно-юрисдикційних проваджень.

Резюме

Ливар Ю. О. Замена административных взысканий в производстве по исполнению постановлений о наложении административных взысканий.

Статья посвящена анализу существующего в действующем законодательстве механизма замены административных взысканий при исполнении постановлений о наложении административных взысканий. Доказывается его несоответствие задачам полноценного исполнения административных взысканий и несовершенство процессуальной формы. Предлагаются меры по усовершенствованию упомянутого механизма.

Ключевые слова: административное взыскание; замена административных взысканий; постановление о наложении административного взыскания; производство по замене административных взысканий; процессуальная форма административно-юрисдикционных производств.

Summary

Livar Y. Replacement of administrative penalties in a production on execution of decisions about imposition of administrative penalties.

The article is dedicated to the analysis of existing in a current legislation to the mechanism of replacement of administrative penalties at execution of decisions about imposition of administrative penalties. His disparity is proved to the tasks of valuable execution of administrative penalties and imperfection of judicial form. Measures are offered on the improvement of the mentioned mechanism.

Key words: administrative penalty; replacement of administrative penalties; decision about imposition of administrative penalty; production on replacement of administrative penalties; judicial form of administratively-jurisdiction production.

УДК 347.73

Є. В. ЛИТВИНОВА

Євгенія Валеріївна Литвинова, ад'юнкт Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ФІНАНСОВО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ НОРМИ ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ З МАТЕРІАЛЬНИМИ НОРМАМИ ФІНАНСОВОГО ПРАВА

В умовах формування правового поля сучасної України, коли змінюється вектор державного управління, відбувається вдосконалення законодавства відповідно до європейських стандартів, змінюються та наповнюються новим змістом економічні відносини, фінансове право як одна з провідних галузей національного публічного права зазнає суттєвих перетворень. Такі його підгалузі, як бюджетне, податкове право зміцнені окремими спеціалізованими кодифікованими актами; інститут страхування розширено як в об'єктному, так і суб'єктному складі; публічне регулювання банківської діяльності, а також валютне регулювання актуалізовані фінансовою кризою, в якій опинилась країна. На фінансове право покладено місію забезпечення діяльності держави, підтримки її обороноздатності, у тому числі.

© Є. В. Литвинова, 2014

Вважаємо за доцільне дослідити, виокремити та надати характеристику процесуальним нормам, що сьогодні функціонують в межах фінансового права, а також проаналізувати зв'язок між фінансово-процесуальними нормами та матеріальними нормами фінансового права.

При дослідженні одного з первинних елементів системи права (процесуальної норми права) до уваги взяті роботи таких видатних вчених, як: Л. М. Касьяненко, С. С. Алексєєв¹, Є. О. Харитоновна², О. В. Підлубна³, І. С. Криницький⁴, В. Н. Горшенєв⁵, та ін.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що мають місце при мобілізації, розподілу, використанні фінансових коштів.

Предметом визначаємо фінансово-процесуальні норми та їх співвідношення з матеріальними нормами фінансового права.

Фінансові відносини (фінанси) – це насамперед економічні відносини, зумовлені дією закону вартості й наявністю товарно-грошових відносин, у результаті яких утворюються, розподіляються і використовуються централізовані й децентралізовані фонди коштів, необхідні для задоволення завдань держави і потреб суспільства (хоча на певних етапах розвитку інтереси останніх можуть не тільки не збігатися, а й суперечити один одному)⁶. Через фінансові відносини держава впливає на процеси нагромадження капіталу, причому від такого впливу залежить у більшій мірі економічне зростання країни⁷.

У структурі права прийнято виділяти два блоки правових норм. Перший – це норми матеріального права, що призначені для визначення змісту прав та обов'язків суб'єктів права і відповідають на питання, що треба зробити для реалізації цих прав і обов'язків, другий блок – норми процесуального права, що відповідають на питання як, яким чином, у якому порядку права та обов'язки можуть і мають бути реалізовані.

При визначенні характеру норми права важливі її зміст, сутність і функції. Якщо норма права регулює питання, пов'язані з тим, чи виникло право або обов'язок, між якими сторонами, з яким змістом, коли і що можна вимагати, коли і які настають наслідки при її невиконанні, у яких межах права і обов'язки можуть бути здійснені, то слід говорити про матеріально-правову норму.

Звернемо увагу на категорію процесу в науковій літературі. Класично є два розуміння категорії юридичного процесу – вузьке та широке. Вузьке замикається на судовому процесі, широке включає й інші процесуальні відносини. При широкому розумінні юридичного процесу не допускається ніякого применшення ролі і значення правосуддя як специфічної форми діяльності держави. Мова йде тільки про те, що правозастосовний процес різноманітний і не може бути зведеним тільки до вирішення спорів або справ про правопорушення і тільки до діяльності суду⁸. Якщо розглядати визначення процесу «у вузькому» змісті, то воно не відображає ті багатосторонні відносини, які мають місце при розвитку ситуацій, що завершуються в межах процедури. Нині не встановлено чітких критеріїв розмежування процесу і процедури. Так, фахівці загальної теорії права стверджують, що не будь-яка врегульована правом процедура здійснення юридичних дій може бути визнана процесом у тому спеціальному юридичному змісті, який історично склався⁹. З'ясування сутності поняття «процес» пов'язане з проблемою матеріальних і процесуальних норм права. Дане твердження базується на тому, що процес, як правило, регулюється процесуальними нормами, а його реалізація пов'язана з матеріальними нормами. У зв'язку з цим, щоб зрозуміти сутність процесу, необхідно пам'ятати, що роль матеріальних і процесуальних норм у правовому регулюванні різна.

Матеріально-правові норми встановлюють права і обов'язки суб'єктів суспільних відносин відносно володіння, користування і розпорядження майном, а також нематеріальними благами.

Для визначення системних властивостей процесуального права основне значення має класифікація норм права на загальні і спеціальні відносно рівня системи, на якому виокремлюються загальні та спеціальні норми, по предмету регулювання і за місцем їх закріплення. Відносно рівня системи, на якому виокремлюються загальні та спеціальні процесуальні норми, можна виділити: а) загальні та спеціальні норми процесуального права – вищий рівень; б) загальні та спеціальні норми інституту процесуального права – нижчий рівень. За місцем закріплення виокремлюють: а) загальні – норми, що містяться в процесуальному законодавстві; б) спеціальні – процесуальні норми матеріального права. Значна кількість процесуальних норм може знаходитися в кодифікованих або некодифікованих актах матеріального права¹⁰.

Зустрічається дихотомія поглядів на природу процесуальних норм, включених у систему матеріального законодавства. Так, Ю. А. Тихомиров вважає, що процесуальні норми, включені в систему матеріального законодавства, є структурною частиною матеріального права¹¹, при цьому Л. Ф. Лесницька відносить досліджувану групу процесуальних норм до структури процесуального права¹².

На початку ХХ століття С. С. Алексєєв вказував, що окремі правові норми можуть належати не до однієї, а до двох або декількох галузей права, тобто мають «подвійну прописку»¹³. Звідси висновок, що процесуальні норми, включені до складу матеріального законодавства, одночасно входять у систему матеріального і процесуального права, при цьому їх правова природа не змінюється – це норми процесуального права.

Ми погоджуємось з думкою, що включення в непроцесуальне законодавство норм процесуального права неминуче, оскільки деякі правові правила, нерозривно пов'язані з процесуальними правилами і окремо (незалежно) один від одного, зрозуміти не можливо¹⁴.

За своїм змістом процесуальні норми, що містяться в нормативних актах матеріального права, можуть бути двох видів: – безпосередньо формулюючи процесуальні правила, що передбачають конкретну процесуальну дію; – опосередковано встановлюючи процесуальні правила при регламентації прав та обов'язків суб'єктів матеріально-правових відносин.

Процесуальні норми, які містяться в матеріально-правових фінансових нормативних актах, слід розглядати як спеціальні норми щодо норм, зазначених у процесуальному законі. Норми процесуального законодавства діють при розгляді і вирішенні всіх юридичних справ, сфера ж застосування процесуальних норм, які містяться в нормативних актах матеріального фінансового права, обмежена межами окремих інститутів фінансового права.

Спеціальні норми, що містяться в матеріально-правових фінансових актах можуть бути винятковими, деталізуючими і можуть доповнювати загальні правила. Спеціальні процесуальні правила, які містяться в матеріально-правових нормативних актах, можуть не лише виключати дію загальних норм, а й конкретизувати їх.

Спеціальні процесуальні норми, що містяться в матеріальному праві, за ознакою їх узгодженості з процесуальним законодавством, поділяються на дві групи: а) норми, що узгоджуються із загальними положеннями процесуального законодавства; б) норми, що не узгоджуються з цими положеннями¹⁵.

Слід вказати на такий важливий елемент зв'язку матеріального права, як взаємозв'язок матеріальних та процесуальних фінансових правовідносин. Є позиція, що при цьому вони співвідносяться між собою як матеріальне право з процесуальним правом, процесуальні правовідносини є вторинними явищами в порівнянні з матеріальними, бо службове призначення процесуальних правовідносин полягає в забезпеченні реалізації матеріальних відносин. Це означає, що характер, зміст і призначення процесуальних відносин, які складаються при врегулюванні процесуальним правом організаційної діяльності з застосування норм матеріального права, підпорядковані вимогам життєвості матеріальних правовідносин і в цьому сенсі обумовлюються ними, похідні від них. Цей взаємозв'язок виявляється не безпосередньо, а через діяльність застосування норм матеріального права в межах процесуальних норм. Соціальне призначення процесуально-правових відносин, так само як і призначення процесуального права, полягає в тому, аби обслуговувати потреби реалізації норм матеріального права у відповідних правовідносинах, а також забезпечувати здійснення цих правовідносин у практичній діяльності їх суб'єктів¹⁶.

Р. Гусалян на противагу визначав, що не можна розглядати співвідношення матеріальних і процесуальних правовідносин як таких, що витікають один із одного. Процесуальна галузь права була б безцільною без матеріальної галузі, існування ж матеріальних правовідносин не обумовлене наявністю процесуальних правовідносин, так само, як і існування процесуальних правовідносин не обумовлене наявністю матеріальних. Матеріально-правові відносини визначають можливість і необхідність виникнення та існування процесуального правовідношення, призначення якого в забезпеченні вирішення правового спору, а не у встановленні умов для застосування норм матеріального права. Матеріальні правовідносини впливають на форму процесу. Під безпосередньою дією матеріальних правовідносин знаходяться такі елементи процесуальної форми, як форма захисту, позов, суб'єкти процесу, докази і доказування, способи захисту¹⁷.

Норми фінансового права органічно пов'язані з нормами інших галузей правової системи України, і їх реалізація у фінансових правовідносинах багато в чому визначається останніми. Норми фінансового права органічно пов'язані з нормами інших галузей правової системи України, і їх реалізація у фінансових правовідносинах багато в чому визначається останніми¹⁸. Співвідношення матеріального і процесуального права виявляється і у взаємозв'язку матеріальних і процесуальних правовідносин.

Підсумовуючи слід вказати, що формування інституту права – це складний пізнавальний процес, який не може бути в якусь мить завершений, оскільки через норми він стикається з соціальною реальністю, що постійно розвивається, ускладнюється, деталізується, а разом з нею відповідно ускладнюється й розвивається сам інститут¹⁹. Вважаємо, що існують не лише процедурні норми в межах фінансового права, а й окрема група фінансово-процесуальних норм. Важливо, що процедурні норми матеріального фінансового права регламентують оперативно-виконавчу форму застосування права, а процесуальні норми фінансового права регламентують правозахисну форму застосування права. Процедурні норми матеріального фінансового права є необхідною умовою реалізації низки матеріальних регулятивних норм і зв'язків, що існують у фінансових правовідносинах. Вони невіддільні від усієї іншої системи норм фінансового матеріального права і регламентують порядок реалізації норм права завдяки такій її особливій формі, як застосування норми права відповідними державними органами. Кожна матеріально-процедурна норма фінансового права пов'язана з відповідним регулятивним відношенням і є обов'язковою умовою його нормальної реалізації.

На відміну від процедурних норм матеріального права, норми процесуального мають якість універсальності, пристосованості, забезпечують реалізацію юридичних обов'язків, і виконують службову роль – регламентують порядок застосування норм матеріального права.

¹ Алексеев С. С. Проблемы теории права / С. С. Алексеев. – М., 1965. – Т. 1. – 396 с.

² Харитонов О. І. Приватне і публічне право та деякі аспекти теорії правовідносин / О. І. Харитонов, Є. О. Харитонов // Проблеми законності. – 2002. – Вип. 53. – С. 142–149.

³ Підлубна О. В. Співвідношення норм цивільного процесуального права і цивільного процесуального правовідношення // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права з питань правознавства управління та економіки: Науковий часопис. – № 2. – 2002. – С. 237–240.

⁴ Криницький І. Є. Співвідношення матеріальних та процесуальних норм податкового права / І. Є. Криницький // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 2. – С. 80–82.

⁵ Юридическая процессуальная форма / Под ред. П. Е. Недбайло, В. Н. Горшенева. – М., 1976. – 149 с.

- ⁶ Бирман А. М. Очерки теории советских финансов. Сущность и функции финансов. – М.: Финансы, 1968. – С. 3–19; Вознесенский Э. А. Дискуссионные вопросы теории социалистических финансов. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1969. – С. 3–20; Савченко Л. А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні. – Ірпінь: Акад. ДПСУ, 2001. – С. 11–17; Финансы / Под ред. В. М. Радионой. – М.: Финансы и статистика, 1995. – С. 7–20; та ін.
- ⁷ Маркс К., Энгельс Ф. Соч. – Т. 4. – М.: Полит. лит., 1955. – С. 308, 309; Т. 9. – М.: Полит. лит., 1957. – С. 78.
- ⁸ Кононов П. И. Административный процесс: подходы к определению, понятия и структуры / П. И. Кононов // Государство и право. – 2001. – № 6. – С. 20.
- ⁹ Алексеев С. С. Социальная ценность права в советском обществе / С. С. Алексеев. – М.: Юрид. лит., 1971. – С. 122.
- ¹⁰ Ніколенко Л. М. Матеріальні та процесуальні норми і правовідносини: їх взаємозв'язок у господарському судочинстві // Наше право. – № 10. – 2013. – С. 148–154.
- ¹¹ Тихомиров Ю. А. О концепции развития административного права и процесса / Ю. А. Тихомиров // Государство и право. – 1998. – № 2. – С. 7–11.
- ¹² Лесницкая Л. Ф. Система законодательства о гражданском судопроизводстве / Л. Ф. Лесницкая // Система советского законодательства. – М., 1980. – С. 320–325.
- ¹³ Алексеев С. С. Проблемы теории права / С. С. Алексеев. – М., 1965. – Т. 1. – 396 с.
- ¹⁴ Чечина Н. А. Гражданский кодекс и гражданское процессуальное законодательство / Н. А. Чечина // Правоведение. – 1995. – № 4–5. – С. 73–78.
- ¹⁵ Там само.
- ¹⁶ Юридическая процессуальная форма / Под ред. П. Е. Недбайло, В. Н. Горшенева. – М., 1976. – 149 с.
- ¹⁷ Гукасян Р. Е. Соотношение материального и процессуального права, норм и правоотношений / Р. Е. Гукасян // Труды ВЮЗИ. Проблемы соотношения материального и процессуального права. – М., 1980. – С. 14–19.
- ¹⁸ Наприклад, норми, що регулюють відносини при складанні, розгляді, затвердженні, виконанні і звітності Державного і місцевого бюджетів, міжбюджетні відносини тощо, закріплені не тільки в Бюджетному кодексі України, а й у Конституції України, Законі «Про місцеве самоврядування в Україні», Регламенті Верховної Ради України та ін. (Див.: [19, 64, 133, 162] Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141; 2001. – № 37–38. – Ст. 189; 1997. – № 24. – С. 170; Додаток до Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 4. – С. 3).
- ¹⁹ Козловський А. Систематизація законодавства як гносеологічний процес / А. Козловський // Право України. – 2000. – № 2. – С. 49.

Резюме

Литвинова Є. В. Фінансово-процесуальні норми та їх співвідношення з матеріальними нормами фінансового права.

Автором висунута та обґрунтована гіпотеза існування не лише процедурних норм у межах фінансового права, а й окремої групи фінансово-процесуальних норм. Статтю присвячено питанню співвідношення фінансово-процесуальних норм та матеріальних норм фінансового права. Значну увагу приділено з'ясуванню особливостей та відмінностей процесуальних норм фінансового права від процедурних норм матеріального фінансового права. Встановлено, що процедурні норми матеріального фінансового права регламентують оперативно-виконавчу форму застосування права, а процесуальні норми фінансового права регламентують правозахисну форму застосування права.

Ключові слова: процедурні норми матеріального фінансового права, фінансово-процесуальні норми, галузь права, фінансове право, юридичний процес, процесуальне право

Резюме

Литвинова Е. В. Финансово-процессуальные нормы и их соотношение с материальными нормами финансового права.

Автором выдвинута и обоснована гипотеза существования не только процедурных норм в пределах финансового права, но и отдельной группы финансово-процессуальных норм. Статья посвящена вопросу соотношения финансово-процессуальных норм и материальных норм финансового права. Значительное внимание уделено выяснению особенностей и различий процессуальных норм финансового права от процедурных норм материального финансового права. Установлено, что процедурные нормы материального финансового права регламентируют оперативно-исполнительную форму применения права, а процессуальные нормы финансового права регламентируют правозащитную форму применения права.

Ключевые слова: процедурные нормы материального финансового права, финансово-процессуальные нормы, отрасль права, финансовое право, юридический процесс, процессуальное право.

Summary

Lytvynova Y. The financial procedure rules and their correspondence with substantive rules of financial law.

The author put forward and grounded a hypothesis as for existence not only of procedural rules within the finance but a different group of the financial procedure rules, too. The article is devoted to the correspondence between the financial procedure rules and substantive rules of financial law. Emphasis on an attention is given to identification the special aspects and differences of financial procedure rules from substantive rules of financial law.

It was established that substantive rules of financial law governing executive forms of law and procedural rules governing human rights work forms of law. Procedure points of material and financial law are a requirement condition for realization the series of financial regulatory standards and contacts that exist in the financial legal relation.

Key words: procedure points of material and financial law, financial practice requires, the branch of law, financial law, legal process, law of procedure.

О. Б. ЛЯШКО

Олег Борисович Ляшко, здобувач Запорізького національного університету

НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ: РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У наш час сфера послуг є однією з найперспективніших галузей економіки, яка, до того ж, швидко розвивається. Вона охоплює різні такі ланки життєдіяльності людини, як: торгівля і транспорт, фінанси і страхування, комунальне господарство, освітні та медичні установи тощо. Практично всі організації тією або іншою мірою надають послуги. Незалежно від власного бажання кожен громадянин періодично вимушений звертатися до специфічного виду послуг – послуг публічної адміністрації, наприклад, за реєстрацією себе як суб'єкта підприємницької діяльності, для отримання паспорта, для отримання дозволу на проведення будівництва, для вводу об'єкту будівництва в експлуатацію, для отримання паспорта будівлі та ін.

Сфера містобудування, враховуючи ринкову вартість нерухомого майна в Україні, залишається тією сферою суспільного життя, стан нормативного регулювання є «сприятливим» для подальшої корумпованості органів публічної адміністрації. Аналіз видів адміністративних послуг, що надаються суб'єктам (фізичним та юридичним особам), визначає низький рівень розробки та певну невизначеність регламенту надання таких послуг. Проведення містобудівної діяльності в Україні повинно спрямовуватись на формування повноцінного життєвого середовища, забезпечення при цьому охорони навколишнього середовища, раціонального природокористування, збереження культурної спадщини, а також забезпечення сталого розвитку територій з урахуванням державних, громадських та інших інтересів. Органи державної влади, керуючись тими чи іншими правовими документами, надають адміністративні послуги у сфері містобудування в межах своєї компетенції. Між тим, враховуючи, що законність проведення містобудівельної діяльності впливає не лише на стан забезпечення права людини на безпеку життя та здоров'я людини, а й стосується ряду інших її прав та законних інтересів, актуалізується питання нормативного визначення класифікації адміністративних послуг у цій сфері.

Аналітичному осмисленню вказаної проблеми сприяли наукові праці провідних фахівців з вітчизняної адміністративно-правової науки, зокрема В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, А. С. Васильєва, І. П. Голосніченка, Є. В. Додіна, С. В. Ківалова, Н. В. Коваленко, Л. В. Коваля, І. Б. Коліушка, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, Є. В. Курінного, Є. В. Пряхіна та ін.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які формуються у сфері надання адміністративних послуг у галузі містобудівної діяльності.

Предметом дослідження є дані соціологічного опитування 132 респондентів у Дніпропетровській області як споживачів адміністративних послуг у сфері містобудування.

Мета роботи – на підставі аналізу наявних результатів соціологічного дослідження сформулювати відповіді на такі питання:

- до яких суб'єктів найчастіше звертались респонденти за отриманням адміністративних послуг у сфері містобудування;
- за якими саме послугами у сфері містобудівельної діяльності найчастіше звертаються респонденти визначених груп (суб'єкти господарювання, фізичні особи-підприємці, та ін.) відповідно до категорій послуг (на стадії підготовки до будівництва, на стадії введення в експлуатацію об'єкта нерухомого майна та ін.);
- чи вважають респонденти за доцільне ділити адміністративні послуги у сфері містобудування на платні та безплатні;
- протягом якого терміну респондентам гарантувалось позитивне вирішення питання (виготовлення документа, видача дозволу (ліцензії), проведення експертизи, видача довідок або іншої інформації, реєстрація та ін.) та в які реальні строки такі послуги надавались;
- які супутні послуги найчастіше надавались під час вирішення справи і які з них були платними;
- до скількох посадових осіб суб'єктів публічної адміністрації респондентам довелося звернутися протягом всієї процедури надання послуги, враховуючи оплату послуги
- за які діяння посадової особи суб'єкта надання адміністративної послуги, на думку респондентів, повинна наступати адміністративна відповідальність;
- як часто і з якого приводу респонденти звертались зі скаргою щодо надання адміністративних послуг;
- які заходи, на думку респондентів, потрібно вжити для покращення діяльності суб'єктів публічної адміністрації з надання адміністративних послуг у сфері містобудування.

Закон України «Про адміністративні послуги» визначає правові засади реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері надання адміністративних послуг. Нормативними положеннями дається актуальне офіційне визначення «адміністративної послуги», як «результат здійснення влад-